

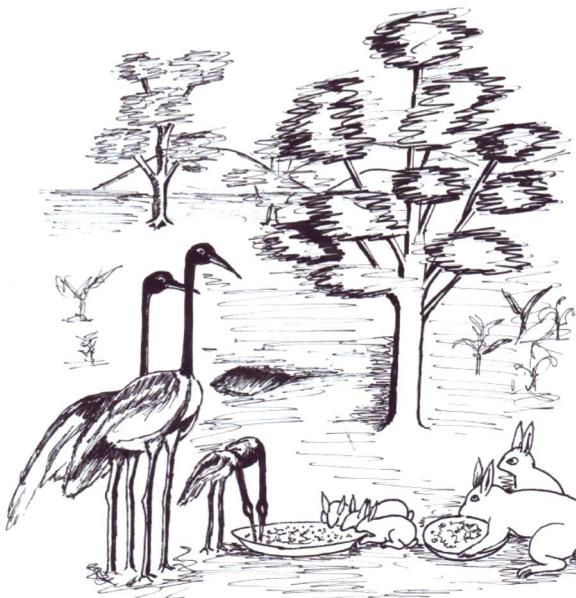
TSH 1,000/=

Kikinga
Tuthamini lugha zetu

Kitabu kya

sitsaago sya Kikinga

Kitabu cha hadithi za Kikinga

Ikitabu kya sitsaago sya Kikinka

Kitabu cha hadithi
za Kikinga

Huduma ya Kutafsiri Biblia
na Kuendeleza Lugha za Asili, Mbeya
S.L.P. 6359, Mbeya, Tanzania
literacy_mbeya@sil.org

Pamoja na
SIL International

Utangulizi

Huduma ya Kutafsiri Biblia na Kuendeleza lugha za Asili ilianzia Mbeya, tarehe 23 Julai 2003. Ni ushirikiano kati ya viongozi wa makanisa mbali mbali, viongozi wa mashirika mbali mbali, na SIL International.

Kusudi letu ni kuwahudumia watu wa makabila yafuatayo: Wabena, Wabungu, Wakinga, Wamalila, Wandali, Wanyakyusa, Wanyiha, Wasafwa, Wasangu na Wavwanji.

Lengo letu la kwanza ni kuyafikia makabila hayo na Neno la Mungu (Biblia) katika lugha zao kwa sababu tunaamini MUNGU ANAONGEA LUGHA ZOTE!

Lengo letu la pili ni kuwaheshimu watu wa makabila haya kwa njia ya kuwafundisha kusoma na kuandika lugha zao (Huduma ya Literacy).

Sera ya Utamaduni ya Tanzania inasema hivi:

3.2. Lugha za Jamii

Lugha za jamii ni hazina kuu ya historia, mila, desturi, teknolojia na utamaduni wetu kwa jumla. Aidha, lugha hizi ni msingi wa lugha yetu ya taifa, yaani Kiswahili...

Kichwa: fkitabu kya sitsaago sya Kikinga (Kinga Story Book)

Lugha: Kikinga

Michoro: Constantino P. Mgaya na Isaya J Mkwamba

Kimeandikwa na: Mzee Jameson L. Mahenge, Mch. Labord A. Mbguela, Riwa Sambwe, Mch. Jonas R. Sanga, na Mch. Dinales Sanga

Toleo la pili © 2009 - 2015 SIL International

AGALIMWO

Iimitwe gyə Sitsaago

Ūvukulasa

1. IΛIVŪVŪUSI LYAMWAMBWITSE ŪHAKIMU	1
2. ŪNTOLI GWA KIBOTOLO	5
3. INGWINA NI NGEDELE	7
4. ŪVŪGALAGALA WA KISUDE	11
5. IKYAPELILE INUUJE ŪKŪGENDA PAKILO	14
6. UN'DALA NI DUUMA	17
7. AVAHINZA AVAABIHE KWIPANYA AMIINO	20
8. ŪVŪMANYAANI WA KISUDE NI LISINGONTALE	25
9. AVADALA VAVILI AVAASYOVIINE	28

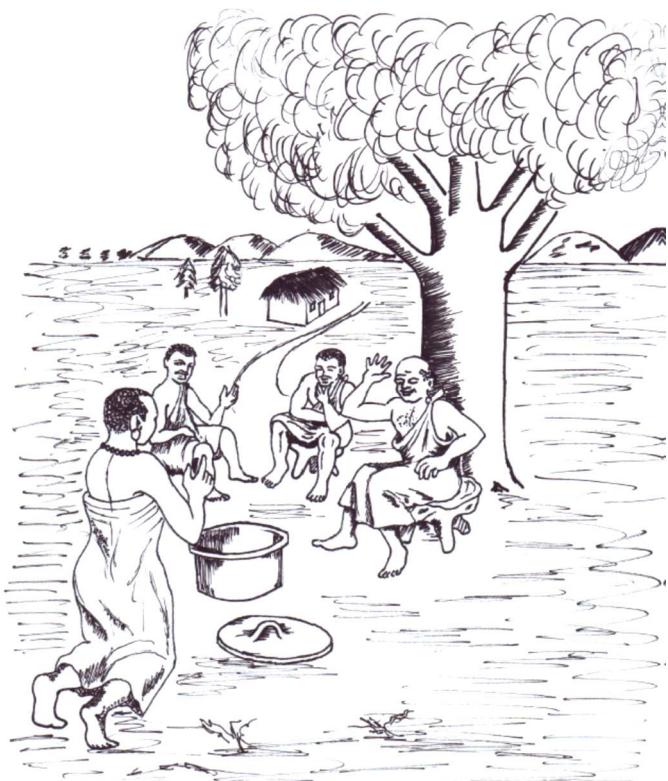
1. ILIVUVUUSI LYAMWAMBWITSE UHAKIMU

Pavutengulilo, aalepwo umuunu mpamato, uví ilitaawa lyamwene aale vi Mbondile. Umuunu ujú aataamaga kú vutsenge uwá kú Matwetwe. Ikgono kipamato aateliike umphanga ni nyama. Wú gupye, akiipula gwoni, akalya, akamala. Akajileka isafulila ijyateleye kitagubikila. Umwene akaluta kujyata kú vanine.

Lola, wú akiliwiike, akiingila mu nyumba jya mwene. Akavona amavuvuusi gipakile mu safulila, gadigile ukusika pa ndomo. Akatoola ikyá kagubikila, akagubikila isafulila. Akatoola isafulila ijyo, akitwika, akaluta kú vahigi kukusitaka. Lola, wú asiike kú vahigi, akavavuula avahigi akata, “Ndiitsile

kukusitaka aavyasi ava, manya valye iyyama na mpanga gwango gwni, ugwa ndikavikile mu safulila ijji." Uhakimu akavutsa akata, "Vali ndaku?" Akaanda akata, "Ndivagubikye mu safulila umu pakuta valeke ukanyila." Uhakimu akavavuula avalwale va mwene akata, "Gubukuli tuvavone aavyasi avo." Avalwale vakagubukula. Vakagavona amavvusi gadigile mu safulila. Avaanu vooni avaale pa vuhigi vakadega na kuheka siitso. Uhakimu na mwene akaheka akadenyeka, wa ikuvavona avahiitsi avo. Lola, wa vigendelela ukuheka, amavvusi gakaguluka, gakanyila, nagavoneke ukwah galutile.

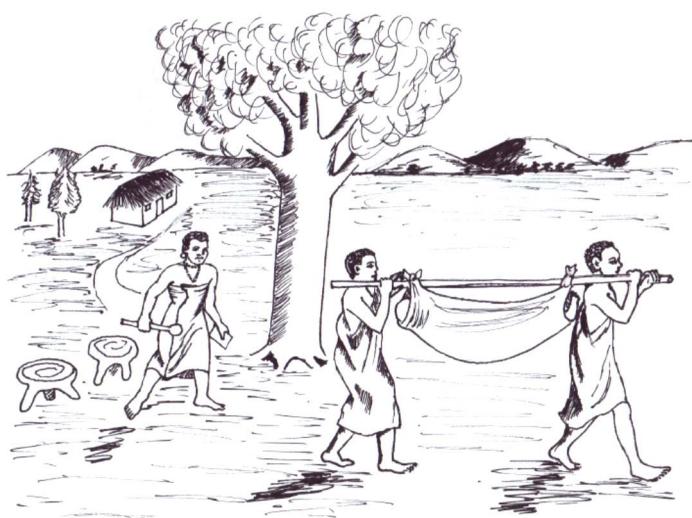

Umakimu akambutsa umbondile akata, "Lino ukavaleetile aavyasi vaako kwane utye ndigahe navo ndeeti?" Umbondile akamwanda akata, "Nditye unyigile pakuta vanyombe, ulwakuba isigono syoni, valikwitsa vihiitsa nu konyila. Fleelo ivye bahati, ndivibiite." Umakimu akata, "Nali lino ndungave uvaleetile, vanyilile. Lino, ubihe ukatandiile uviibate ikange, pwu jyutwilola ikyu kuvavomba."

UMBondile akan'doova umakimu akata, "Ndivona jyutvipigendelelaga ukugatatsa. Siwo ndidoova ikalata ijiita ndingavavone apoonu apaveetsaga, ndibudage kitavaleeta ku vuhigi." Umakimu akamwidikila umbondile. Akambigila ikalata ijiita, "Umuunu ujua atavuliilwe ukubuda amavuvusisi palya pooni upwu ikugavona. Umuunu uvyaveetsaga aleke ukum'beetsa." Umbondile wu apatile ikalata ijyo, akahega palya nu luhekelo siitso. Alikugenda ikitotsa pakuba ali ni kalata ijikuntavula ukubuda amavuvusisi. Pwu akapunza inyanteela, akanotsa ni kipako kya kuvikila amavuvusisi ugwbudaga. Akatengula imbombo jya kulinda iswima amavuvusisi.

Ikgono kipamato, akabiha pa vuhigi kupulihiiitsa inongwa tsya vaanu avange. Akiingila, akataama, paninie na vaanu avange vooni. Wu ataamile mulya akagendelela ukuloleesa ukwua galikwo amavuvusisi. Kumbele akalivona ilivuvusisi lyimile ku lutseetse lwa hakimu. Akiima malamola, akatsungutila ku nsana kwa hakimu, akiiviga ni nyanteela jya mwene, akatova ilivuvusisi ilyimile pa lutseetse lwa hakimu.

Ilivuvuusi likagwa paasi na jyu hakimu akagwa paasi. Ng'aning'aani uMbondile, kitandola uhakimu, akatengula ukulonda ilivuvuusi. Akalivona ilivuvuusi, akahwanga mu kipako kya mwene. Avanine vakampimba uhakimu nu kumilika ku sibitali kujavila. Avasikali vakamwibata uMbondile. Vakanogwa ukuta vatengule ukumangajisa. Akavavuula akata, une nandintovili uhakimu, nditovile ilivuvuusi ili. Une ndikapeevilwe ikalata ijji, ijikunavula ukubuda amavuvuusi apoonu pooni apaveetsaga. Ndidoova mwimbbe mulole. Ikange nali lino ndipilonda agange, ndibudanie. Avasikali wu vimbile ikalata ijyo, vakandeka. Vakatsova vakata, "Ulimbula nongwa lutaga." Wu iluta ku nyumba, akitsosanza mu nzila akata, "Amavuvuusi aga, gipilematsaga avaanu vongosu."

2. UNTOLI GWA KIBOTOLO

Pavutengulilo mu vutsenge uwa ku Mahulu aalepwo umuunu mpamato uví ilitaawa aale vi Kibotolo. Uju aale ná n'dala va mwene uví aatambulwagwa vi Kiteesu. Avaanu ava vaahumile pakutoolana, kuwa kuta nujyunge nalumanye ulugendo lwa nnine.

Hitsúva lipamato, un'goosi aagulile inyama, akampa un'dala va mwene pakuta ateleke juvaliile unugale kumihe. Un'dala akupila na kuteleka. Wu jigendeleta ukupya, un'dala akatoola inziilo, akaluta ku kihulu kwinega amagasi.

UKibotolo wu ivona un'dala va mwene alutile ku kihulu kwinega amagasi, ng'aning'aani akiingila mu nyumba, akagubukula ikivya, akalovola inyama, akasigatsa ndebe siitso. Akasaaga mu numbula jya mwene akata, "Apya ivuutsa ndipikibeelela." Lola, wu itiiga ukulya, inyama ijyinge jikuumiilila mu miino. Umwene pange alumanye ukuta inyama ijinge jivoneka jyumiilye mu miino. Un'dala akakilivuka ukuhuma ku kihulu kwinega amagasi. Akatula inziilo jya magasi, akalonda ukuta, aole amagasi pa kivya ikyakateliike ndagumile pakuta oongeletse agange. Akagubukula ikivya. Lola wu agubukwe, akakenyemuka ukuvona akanyama akasigye kadebe siitso. Akataama paasi, akasaaga, akalemwa.

Pwu akahuma kuzi, akabiha upwu aale un'goosi va mwene pakuta ivuutse ipange ambwene uví ingie mu nyumba na kulya inyama. Akambuutsa akata, "Mungandolela ipange mumbwene

muunu ikwingila mu nyumba ʉmʉ?” ʉKibotolo akaanda akata, “Baako nandimbweni muunu! Kʉli kiki?” ʉKiteesu akaanda akata, “Ndidega ikiya ikyʉndivye nditeliike, kitsila kiinu!” ʉKibotolo akamwanda akata, “Uteetsage ʉlye jyʉve, lino vukijatsiling’ania.” ʉn’dala va mwene akaviipa siitso, wʉ ivʉulwa nʉ ntwave ago. Wʉ vikaning’ana, ʉn’dala akajivona inyama jyʉmilye mu miino ga ntwave!

ʉn’dala wʉ ajiweene kʉnu vipikaning’ana akata, “Lino ʉkʉtsovaga ʉkʉta, ndilye jyʉne kiki? In’goosi vango, mbona inyama ijyo jivoneka mu miino gaako?” ʉKibotolo wʉ ipʉlika ago, iligoga likatoga. Akatsumbila kʉ n’dala va mwene, akatengula ʉkʉntova! Lola, wʉ viilwa amaka gakava madebe ʉKibotolo, pwʉ ʉKiteesu akakulugitsa kʉ ntwave, akatsigwa paasi, akatsigwila iliganga. ʉKibotolo akadenyeka unsana. Vakamiliika kʉ sibitali kujavila. Aavye ajavye aponile, akavuja kʉ nyumba. ʉKibotolo akabiha kukusitaka kʉ vanzagila.

Inongwa jya Kibotolo nʉ n’dala va mwene ʉKiteesu, jikalʉta pa vʉhigi. Avanzagila wʉ vihiga inongwa ijyo, vakavona ʉntulanongwa vi Kibotolo. Vakavaliling’ania vʉnonu valikʉvuja kʉ nyumba jya veene.

3. INGWINA NI NGEDELE

Mu kitsaago iki jyahameye ndee: iNgwina ni Ngedele sikanu isyamanyiine siitso. Isikanu isi sivili, ni kinge kyale nu vataamo wa kyene. iNgwina jyataamaga mu nyanza, iNgedele jyataamaga mu m'biki. Isikanu isi silikwaganila ku lukanzimbale lwa nyanza. Silikupanga ikulongwi tsya vataamo wa syene. Ikiinu ikinge ikyu

syavombaga syalitsaga paninie. Unsiki gwoni gwa vumanyaani wa syene, iNgwina jyale nu vanyina.

Ikgono kipamato, uvanyina va Ngwina akatamwa ulwakuswa. Ulwakusva iNgwina jyan'ganile siitso uvanyina, jilikushangajika nu kulonda imituguva kuna na kuna nu kugenda mu vaganga mwoni, kitsila kuvumbula kininie.

Hlitsva lipamato, iNgwina jikabihha ku manyaani va jyene iNgedele. jikavona iNgedele jili kuyanya ku m'biki. INgedele wu jikumbona umanyaani va jyene, jikiika paasi pa m'biki.

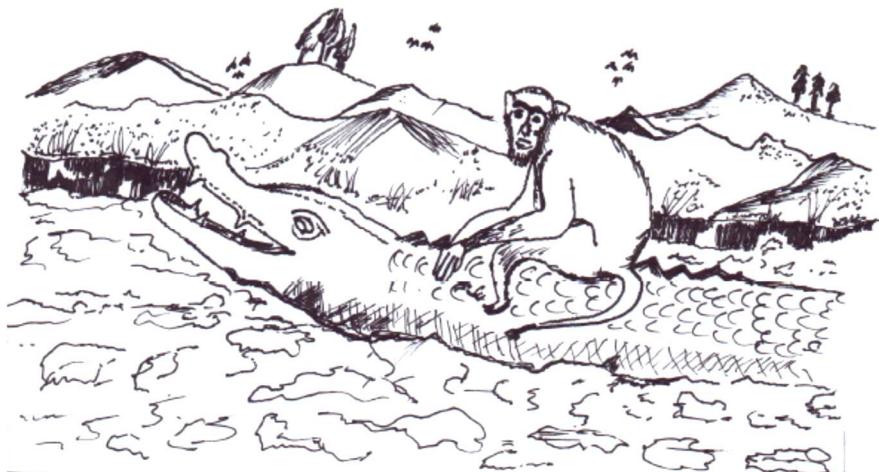
INgwina jikajivhula iNgedele jikata, "Lukololwango, ileelo ndi nnino ndili nu luheloko siitso. Ndidoova tubihe ukakumanye ku nyumba jyane!" INgedele jikata, "Witsova lweli evo vusunga sangu? Uve mbona ulumanyile ukuta une nandiweesa ukugenda mu lugasi!" INgwina jikaanda jikata, "Une ndilumanyile ago gooni, uve juvutaama pa nsana gwane ukutsisika upwu tukasike ku nyumba jyane. Napeene wu twivuja jipiiva vale vale." INgedele jikata, "Ingave juvukumaapa lwiva lunonu, ndiitse ndipamanye upwu vutaama uve vi jyango."

Wu vasiike pa lugasi, iNgedele jikitoga pa nsana gwa Ngwina. INgwina jikatenghla ukwogeela mu magasi. Ulugendo lukava lutengwe. Isyo! Isyoo! Isyooo!

Wu sili mu nyanza sigenda, iNgedele jikagalamuka jikalola ku nyumba jya jyene, jikavona nakuvoneka. INgwina, wu jisiike pagati pa nyanza, jikiima, jikajivhula iNgedele jikata, "Lukolo, ndivye ndisaamilwe ukukuvhula wu tutenghla ulugendo." INgedele jikata, Kuli kiki?" INgwina jikata, "Ndi nnino ujyava

intamu. Uvutamu wa mwene vatye ndilonde inumbula jya Ngedele, ḡave gw̄e n'goda gwa k̄un'javila ujyūva apone." Nḡedele w̄e jipulika ewo! Jikaanda ng'aning'aani jikata, "Tsyaj̄lweli, lino ikyuvombile nakipali, ulwak̄uva uve upw̄uvye witsova uk̄ta, ndiitse ndipamanye pa nyumba jyave, ndivye ndijilekile inumbula k̄u m'biki uk̄wu uk̄ambwene! Ndikavombile ili uk̄ukongana na kuleka uk̄utsoovela uk̄ugenda mu nyanza! Lino ungave vunogwa inumbula jyane, ikange ungave nawivona v̄agatale, t̄ubihe t̄ukatoole kya ng'aning'aani." Nḡwina w̄e jipulika ago, jikata, "Mwalimi siitso, l̄ekololwango, ewo wiiva unnangile siitso." Vakakilivuka uk̄wu vaahumile. Avo! Avoo! Avooo! Nḡedele, w̄e jivona Nḡwina jyidikye uk̄ukilivuka, jilikusaaga mu numbula uk̄ta, nda lweli, jitsisika! K̄umbele, jikalola, jikavona amabiki givoneka k̄u v̄atale.

Valikupigenda, avoo! Avooo! Jyavye jivona vali pawipi uk̄usika k̄u lukanzimbale, na mabiki givoneka agaadepye k̄u

nyanza, jikaketukila ku m'biki na kutsumbila inaasi itsili kuyanya siitso.

Jyavye jiweene jili kuyanya, jikajivula Ngwina kuna jikujisoosola jikata, "Gweeee! Gweeee! Nditulili ndi nnino! Gweee vukumbali ndi nnino, humbe wa uliwo. Uktengula ileelo iji, ulagelaga ukhva nune." Ngwina jikatsiga jikisaagila pa lukanzimbale pa nyanza. Uvumanyaani wa syene, vukasilila bahalya.

4. UVUGALAGALA WA KISUDE

Katale siitso, aalepwo umentu mpamato uthi ilangwagwa Kidili. Umuunu ujya aalimaga umupemba nu vuletsi. Uvutsenge uwataamaga watambulwagwa Vutengulilo. Umwaka mpamato aalimile un'gunda gwa mwene gwa vupemba nu vuletsi. Wu vumelile, alikulaava pavasiku ivona ikiinu kilye pakilo isiinu sya mwene.

UKidili akasaaga siitso uwa kugaha. Kumbele akajivona inzila jya kwibata ikiinu ikyalitsaga isiinu sya mwene. Akata, "Lino ndinotse ikihwani kya muunu, ndibake uvulimbo nu kutsiviika mu n'gunda." Akatengula ukunotsa ikihwani kya muunu. Akalonda uvulimbo, akabaka mu kihwani ikyanotsiitse. Akabiha, akatsiviika mu n'gunda gwa mwene. Humbe iKisude kyue kyene kyalitsaga isiinu sya Kidili. Ndumuh kyatsoovye, pakilo kikiitsa ku n'gunda kwilya isiinu. Lola, wu kisika, pavutengulilo wa n'gunda, kikambona umuunu imile mu n'gunda nihusaanika. Umwetsi wu gwivala, iKisude kikata, "Ujya muunu mwumi." Humbe kihwani kya muunu vavale.

Wu kiweene palya pali muunu, iKisude kikatengula, ukahodetsa, kikata, "Hodi, mwee, hodiii!" Kikavona kuli mye. Wu kiweene umuunu ulya nikwanda, atsiige imile, kikaviipa siitso. Kikahegelela ku mwene kikata, "Kiki ndihodetsa navukwanda?" Kikavona kuli mye, kikata, "Junditova ni lipi! Kikatova ni lipi lya kivoko ikyandyo. Ikivoko kikumilila baaho." Ulaviipo lukongelela siitso. Kikata, "Sumusa, sumusa! Nditye sumusa,

jūvulemala. Jūnditova ni kivoko ikyang’igi.” Kikatova, na kyene ikivoko ikyo kikumilila.

iKisude kikongeletsa ukutsova ilimenyu ilidwatsa, pakuta umuunu ulya akisumuse. Kikata, “Lino, ikisigye ku kukulematsa kwene, ingave navukunsumusi.” Kikongeletsa kikata, “Lino nditova ni teke.” Kikatova ni teke jya kilunde ikyo kündyo, nakyene ikilunde kikumilila. Kikatova ni teke jya kilunde ikyo kung’igi, nakyene kikumilila. Kikatova nuntwe, nagwene gukumilila. Kuvumalilo kikatova ni litumbu, na lyene likumilila baaho. Apo gukaswa gukamala.

Pavasiku jyikilo, ukidili akalaava paninie nu mwana va mwene uvilangwagwa Lyombo. Lola wu asiike pa n’gunda gwa mwene, akavona iKisude kigwilye mu valimbo. UKidili okumulula iKisude mulya mu kihwani kya muunu. Akampa agege uLyombo iKisude ikyo. Akambula akata, “Koota uvujage nakyo ku nyumba, ukampe ujyava vaako. Ukambule ahinzage jivetsage mboga jya kulya ileelo ijì.” Ulyombo akahega nakyo ukuluta ku nyumba.

Wu uLyombo ali mu nzila ukuvuja ku nyumba, iKisude kikambuutsa uLyombo kikata, “Ndeeti, uve upuliike vunonu umwu akuvuhelye udadaajo?” Umwana ulya akaanda akata, “Eena, ndipuliike.” iKisude kikata, “Tsova ikange ndipuliike itsu akulagye udadaajo.” Umwana ulya akatsova nduwu akandagye udadaaje. iKisude kikabeetsa kikata, “Uve ndivona navupulika vunonu. Udadaajo atye, uve nuune tulutaniage ku miinyo. Wu

tasiike ukus, ukambuule ujyava vaako, ukuta ahinze ing'ongove ateleke, asuge nu vagale, aame une ndilaavuke."

Pavutengulilo, umwana ulya akabeela amamenyu ga Kisude. Akata, "Udaada wu natsovili ewo." HKisude wu kivona ewo, kikatengula ukupyelesa ku mwana ulya. Kumbele umwana akiidikila amamenyu ga Kisude, akagaleka amamenyu ga dadaaje ugwakavuulwe.

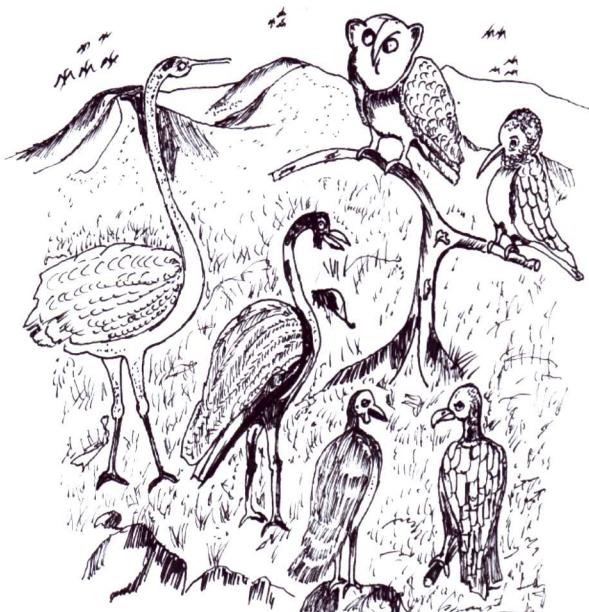
Wu asiike ku nyumba, akambuula uvanyina amamenyu nduwu kimbuulile iKisude. Uvanyina akahinza ing'ongove imbaha, akateleka, akasuga nu vagale, akakipa iKisude. HKisude kikalya kikiiguta, isitsege sya ng'uku kikalundamania paninie. Wu kigwite, kikabiha kugataluka pa lugono.

UKidili wu akiliwiike ukuhuma ku n'gunda, akavuutsa ku n'dala va mwene akata, "Ndeeti umwana itsile asiike?" Un'dala va mwene akaanda akata, "Eena asiike, ikange ndivobile nduwu ukalagye. Ndihinzile ing'ongove imbaha ndikiteleye iKisude." UKidili wu ipulika ago, akaviipa, akapwata akata, "Hiiiii, mugihe ndeeti lino!" Ng'aning'aani, UKidili akilanga imbwa jya mwene, akasopela ku Kisude. HKisude wu kivona ewo kikatoola isitsege kilikunyila nasyo, kingavone imbwa jihegelye ku kyene, kilikulahila imbwa ikitsege. Wu imbwa jiilya ikitsege ikyo, ikyene kilikwongeletsa ukunyila. Kikagendelela ukugaha vule vule ukusikila upwu kijaganika.

5. IKYAPELILE INUUJE UKUGENDA PAKHO

Apo pavutengulilo, iNuuje jyagendaga nū kulya pamuunyi, nduwū sigenda nū kulya isidege isinge. Ikigono kipamato iNuuje ijyo jyahalilwe ni sidege sinine jive ndongotsi nū kuya nyimiilitsi jya sidege syoni. Isigono silya isidege syoni syale nū lwiho lwa kulonda isiinu nū kuyika paninie mu kibaana, pwu kumbele silitsage paninie. Pavutengulilo wa mbombo jya jyene, iNuuje jyavobile vunonu siitso. Isidege syoni sikahovoka nū kujigana iNuuje ku wimiilitsi wa jyene.

Kumbele iNuuje jikanduka, jikava nū ntoli. Jilikunyi emeluka pamuunyi, wu jiveene isidege isinge nasipali. Jilikubihā ku

kibaana kutoola ikyakulya nə kulya kuvatiitu. Isidege silkwitsa nə kuvona ikyakulya kivye kidebe, nakikwila ukulya isidege syoni. Pwə isidege isinge, wə najipali ijyene inuije, sikilangana, sikataama ikitaamo, pakuta silumanye veeni əvi ikeepusa ikyakulya mu kibaana. Wə sitaamile ikitaamo, ilidege lipamato, iLisingontale likihumya ukugonela likata, "Muleke ukulematsa imitwe giinyo, une jyandigonela, ndilole ikii nu ikikwitsa kwilya isiinu isyu tuvii ka mu kibaana."

Ikgono ikyakongile iLisingontale wə lyavile, likajivona iNuuje jikwitsa jinyogooloka kə kibaana, pakutoola nə kulya isiinu silya. Lola, iLisingontale wə liweene iNuuje jimalile ukulya

isiinu isyu jitoolile, likahihiitila likata, "Hiii, hiii! Ndikweene Nuuje, ndikweene, tsyu vuvomba Nuuje. Tulinda tukuuta twi vanino, humbe veeve vukutuhiitsila twi vanino. Fleelo ndikwibiite."

Lola, isidege wu sipulika amamenyu ga Lisingontale, sikahumila ng'aani kumeeha veeni vyakepusaaga isiinu mu kibaana. Nuuje wu jivona ewo, jikaltviika ulavilo ukunyila. Isidege wu sivona Nuuje jinyila, sikatengula ukuswima nu kujihonyahoonya, ukusika imuunyi jyoni upwu jisila. Nuuje jikajagiila nu kwisiha mu nsitu. Nali lino pamuunyi, jidwada ukuhumila ku sidege isinine pakuva syahoonyile eeno. Ukuhuma ikigono kilya, Nuuje jigenda pakilo kulonda isyakulya, isidege isinge wu sigoneelye.

6. UN'DALA NI DUUMA

Unsiki untanga ugwalutile, paalepwo na vutsenge vapamato. Uvutsenge uwa wilangwagwa Tutaame Paninie. Uvutsenge uwa waale na vaanu vongosu. Avaanu avo vaataamaga paninie ikange vaale na luhelko siitso ulwakheva vaale ni kyakheya kyongosu, ni sidiimo sya veene syadutwive vunonu. Uvutsenge uwa waale pagati pa nsitu.

Lino, wu imyaka myongosu giluting'iinie, un'dala mpamato, uvi ilitaawa lyu mwene aatambulwaga Mbonekye aale na mwana va mwene umminza. Umminza ejwa ilangwagwa vi Mode. Ekipono kipamato uMboneye na Mode vakahega pa vutsenge vulya, vakahaamila ku nsitu ugutunge, vakatsitsenga inyumba, valikutaama veene mu nyumba ijyo.

Wu siluting'iinie isigono sidebe, ikahumila iDuuma ku vutsenge vulya. iDuuma ijyo, jilikwibata na kulya isidiimo sya vaanu va mu vutsenge vulya. iDuuma ijyo, jyavagatatsaaga siitso avaanu vooni, ni sidiimo sya veene silikuliiwa kigono ni kigono. Avanyavutsenge vulya vakiilanga ululundamano, vakalundamana. Unyakitaamilo va vutsenge vulya, akiima pa lulundamano akatsova akata, “Ndilumanyile ukuta, nyi vooni mukimanyile ikihamila pa litsumbe apa. Valume, twilangine apa, ku nongwa jya Duuma ijimala isidiimo siitu. Lino ndiita, twi vooni twi tali apa nava vali ku nyumba, tawhulane ukuta, kilaavo tukumile ng'aani, unya mbwa, unya mbunda, unya ngoha, unya nzunu na nya kilwilo ikyaveetsaga ikyu ali nakyo mu nyumba jya mwene, ahumage nakyo. Kilaavo twiluta kuswima iDuuma mu nsitu.”

Iya kilaavo, vooni vakahama, vakiitsa ni mbwa ni silwiло syoni, vakasopa imbwa mu nsitu. Imbwa tsilya tsikatengula ukubepa iDuuma. Tsikabepa, tsikabepa, tsikabepa, tsikagulumula iDuuma. Wuh jigulumwike, avaanu valikutova imishga, imbwa tsilikusola iDuuma ilya, najyene iDuuma jilikthaanuka lweli.

iDuuma jiliknyila mumu nsitu. Jikanyila, jikanyila, jikanyila, jikatsisika ku nyumba jya n'dala uvi aatsengile mwene mu nsitu. Wuh jisiike palya jikambona uMbonekye nu mwana va mwene uMode, viimile panzi pa nyumba jya veene. iDuuma, ijyuh najikimanyili ukutsova, ikigono ikyo jyatsovile, jikata, "Siwo ndipelile, ndikukudoova ndingile mu nyumba jyako ndyave. Lola, une ndyujugiine lweli ulwakava avaswimi ni mbwa tsya veene visola kwane." Un'dala uya akadindula inyumba akata, "Ingila ng'aning'aani wuhve mwisungu ly a kitanda." iDuuma ng'aning'aani jikiingila mu nyumba, ukutsova. Akasiki kadebe, imbwa tsikasika palya tsikatsungutila inyumba, tsikalundamana pa ndyango tsilikuhwaga.

Kasiki kadebe, uMbonekye akakenyemuka avaanu vigeluka ni nyabunda, ingoha, ni silwiло isinge syoni. Vakasika, vakavona imbwa tsilundamine pa ndyango gwa nyumba jya Mbonekye, tsihwaga. Vakambutsa uMbonekye vakata, "Tulolele iDuuma ndujiweene wuh jiluting'ania apa?" Umbonekye akabeela akata, "Baako, vadaada, nandijweeni jiluting'ania apa!" Valya vakaanda vakata, "Lola imbwa tsivonia ukuta, iDuuma jilyumuh mu nyumba." Umwana va Mbonekye alikunogwa ukutsova ukwuh jilikwo iDuuma. Lino uvanyina akatinitsa amiiho ku mwana, umwana akadwada

ukutsova. Hlipuga lya vaanu valya vakata, “Mboneye tulumanyile ukuta, iDuuma jilyam! Nutve ulumanyile ukuta, iDuuma iji jimalile isidiimo siitu. Uwe tunogwa tujibude, jileke ukugendelela ukutagatatsa nu kumala isidiimo siitu. Uve ujisihile iDuuma mu nyumba jyako umu. Apange kumbele ulalilaga!” Vakilanga imbwa tsya veene, vakahega, vakavuja ku vutsenge wa veene.

Wu avaswimi ni mbwa tsya veene valatile, iDuuma ilya jikagoneelela ituh ulwakava jyagatyelweli. Pakilo jikasisimuka, ni nzala jikava jikujivava. Jikabiha pa ndyango jikata, “Ndivawa inzala, ndinogwa ukulya inyama.” Un’dala ulya akata, “Kungakye, ndipibihia ndikakalondole ukwu vigutsa.” iDuuma jikata, “Nandilya inyama ijigutsiwa, apeene ndinogwa ukulya umwana vaako.” Ng’aning’ani, jikiibata umwana, jikabuda nu kulya. Wu jigwite, jikagona baaho pa ndyango. Wu kwitema kwilungu, jikasisimuka ikange, jikata, “Ndivawa inzala, ndinogwa ukulya inyama.” Umbolekye akaanda akata, “Siwo ndikukudoova, ndewu ukandovile uve, wu wisika apa, lino najyune ndikukudoova ndipibihia ndikakugulile inyama ukwu vigutsa.” iDuuma ikata, “Ndikukulile ukuta, nandiilya inyama ingulano. Une lino ndiilya jyue.” Umbolekye wu ipulika ago nu mwana va mwene aliivilwe, lweli akalila, akalila, akalila siitso. Akadoma ingoolo pakuta avaanu viitse vantange. Lino avaanu pange viitse kukuntanga. iDuuma jikatikamila un’dala ulya jikabuda, jikalya. Lola iDuuma ilya wu jimalile ukundaya umbolekye, jikahuma kuzzi jikanyila jikiingila mu nsitu.

7. AVAHINZA AVAABIIHE KWIPANYA AMIINO

Katale paalepwo na v̄tsenge v̄pamato. Uv̄tsenge ɻva waale na vaanu vongosu siitso. Mu v̄tsenge ɻva aalepwo ɻmuunu ɻvi aapanyaga avaanu amiino. Pw̄ ikgono kipamato avahinza vahaano, vakatsovana ɻkuta, vabihe kwipanya amiino k̄ muunu ɻjwa. Lwale lwiho lwa vaanu vooni va v̄tsenge valya, ɻkub̄ha k̄ muunu ɻjwa ɻvipanya amiino, w̄ k̄nu vagegile kininie ikyo kuhomba k̄ mwene. Avahinza valya vakahega ɻkub̄ha ɻku. Na jyunge akava aagegile ikyo kuhomba k̄ mpanyamiino.

W̄ vasiike k̄ nyumba jya mpanyamiino, vakah̄mya isya kuhomba na jyunge ikyo mwene. Umpanyamiino aale na lwiho lwa k̄panya amiino ɻkukongana ni kȳ ɻmuunu aagegile kuhomba k̄ mwene. ɻmuunu ɻvi aagegile isiuu isinonu vi mwene aampanyaga v̄nonu. Mu vahinza valya, umminza mpamato aagegile ikyo kuhomba ikyo kyale kinonu siitso. Umpanyamiino akav̄utsa k̄ vahinza valya vahaano akata, “Uvyagegile iki veeni?” Umminza uvyagegile akaanda akata, “Neene.” Akata, “Taama apa.” Akiingila apoonu ɻpw̄ aapanyilaga amiino. Alikwingila mpamatompamato kwipanya. Akatenḡla ɻkuvapanya avange valya vani, ɻvalongwe ɻkusikila ɻvaani. Akavapanya ng’aning’aa, ikange akavapanya sivisivi. W̄ amalile ɻkuvapanya valya vani, akamwilanga umminza ɻva haano, uvyagegile ikiinu ikinonu. Upanyamiino ɻlya akatala ɻkulimya siitso k̄ mminza ɻlya na k̄n’ginia k̄ wiipa wa mwene.

Wu alimiitse, akatengala ukampanya amiino. Akampanya vənonu siitso. Aavye amalile ukampanya, umminza ulya akahovoka siitso. Umpanyamiino aatolile unsiki ntale ukampanya amiino ga mminka ulya. Avanine wu vaweene ujyavo asuvalye siitso ukuhuma kə mpanyamiino, vakatengala ukwivutsa ukuta, "Mbona uwe təpanyilwe ng'aning'aani?" Wu vatsiige vikivutsa amamenyu aga, ujyavo uva haano akasika kuu ihekaheka mwene wu apanyilwe vənonu amiino ga mwene. Wu vambwene apanyilwe vənonu, vakavutlana vakata, "Fleelo ikutvona!" Igiila jikaviibata siitso, wu vivona ujyavo anogye na miino ga mwene.

Avahinza valya pwu vakabiha vikitavala kə mpanyamiino vakata, "Mwalimi uwe twivuja." Avahinza valya vani vakatsiga ni giila mu numbula tsya veene. Wu vivuja mu nzila vakata, "Uju mpaka təbude." Vakasika pa kihulu upwu vinega amagasi ga kuvombela kə nyumba. Vakajava iliguli ilitale siitso. Wu vajavile vakata, "Təkinage umu, twingilage nu kuhuma." Wu vakaanale ukutengala unkino ugwa, vakiding'ana vənonu vakata, "Atale ukwingila uvya katalile ukupanywa amiino." Akiingila, akahuma. Uva viili na mwene akiingila nu kuhuma. Najyu va daatu nu vaani, vooni vakiingila nu kuhuma. Wu vaweene ingie uva haano, uvi akapanyilwe amiino vənonu, vakatengala ukusiila iliguli lila wu un'jyavo ali mu n'gati.

Wu vasiilile, umwene akatsiga mwumi mu n'gati mulya. Avahinza valya vani, vakahega vinyila, ukhujuja kə myavaavo. Ujyavo vakandeka mu liguli.

Kumbele unuuna va mminza uvi aasiilwe akiitsa kwinega amagasi. Aale ni nzilo nu lunetsi, wa asiike pakihulu akiingitsa ulunetsi mu kisima. Wu inega amagasi, amagasi gakata, “Dudududu.” Umminta ulya uvi vakansiilile akatengula ukwilanga kunu ikwimba iita:

Vi muunu vi wiita dudududu veeve veeni,
nyan'dungulumiage,
ukambwulile ujyava,
nyan'dungulumiage,
ukate umwalivo valye,
nyan'dungulumiage,
vambalile utwino,
nyan'dungulumiage.
Ukyuu! Kilye ujyava,
nyan'dungulumiage.
Ukyuu! Kilye udaada,
nyan'dungulumiage, ukyuu!

Unuuna va mminza ulya akakenyemuka! Akitsosanza akata, “Ndigele ukukilivukila ukunega, pakuta ndipulihitse vunonu uvi ikwimba veeni.” Akiingitsa ulunetsi mu kisima, kukata, “Dudududu.” Akapulika inyilango ijikwimba jjijilya iyyakapuliike pavutengulilo. Unuuna va mminza ulya akata, “Uja vi mbaha vango.”

Akahega ləvilo əkəbiha kə nyumba. Wə asiike kə nyumba, akambona əvanyina. Əvanyina wə ambwene əmwalive ikwitsa inyila kitsila nziilo jya magasi, akakenyemuka. Akambəutsa, “Ndeeti, kəli kiki?” Əmwalive akaanda kənə ikekagila akata, “Ndimpəliike əmbaha vango ikwimba wə ndinega amagasi kə kisima. Vansiilile mu liguli.”

Əvanyina wə apəliike ago, akahega nə mwalive ləvilo əkəbiha kə kisima.

Wə vasiike pa kisima, akambəula əmwalive akata, “Gaha əwəkagihe.” Əmwalive akatoola əlunetsi, akiingitsa mu magasi, amagasi gakatengəla əkuta, “Dudududu.” Akapulika inyilango jikwimba jiita:

Vi muunu vi wiita dudududu veeve veeni,

nyan'dungulumiage,

əkambəulile əjyəva,

nyan'dungulumiage,

əkate əmwalivo valye,

nyan'dungulumiage,

vambalile ətwino,

nyan'dungulumiage.

Əkyuu! Kilye əjyəva,

nyan'dungulumiage.

Əkyuu! Kilye ədaada,

nyan'dungulumiage, əkyuu!

Uvanyina na mwene akata, “Ujua lweli vi mwalivango.” Akatengula ukusiiilula iliguli lilya. Akambona umwalive. Ng’aning’ani, akamumya mu liguli na kavona avolile lavasu.

Akavuja nave ku nyumba. Wu asiike ku nyumba akata, “Lino ikyia kugaha kyua iki, ndiviika uluhekelo ulwa kuta umwana vango uvi akasiililwe avoniike, mwitse nyi vanine kwikina na jiinyo.” Lola, akakwangula uluvasu uluvolile, akan’javila umwana ulya, akapona. Pwuakanotsa uluhekelo, akaviilanga avaanu vooni panifie na vahinza valya vani. Wu vasiike, akavapa ikyakulya. Avaanu vooni vakakeela siitso, wu viilya ikyakulya. Uvanyina va mwana uvi akasiililwe akiima mu luhokelo akata, “Ndidoova mumulihitse. Akatengula ukuvapangila tsyonitsyavombiike ku mwana va mwene na vanine valya vani.” Avaanu vooni avaale pa luhokelo wu vapuliike, vakadega na kuvaviipila siitso avahinza valya.

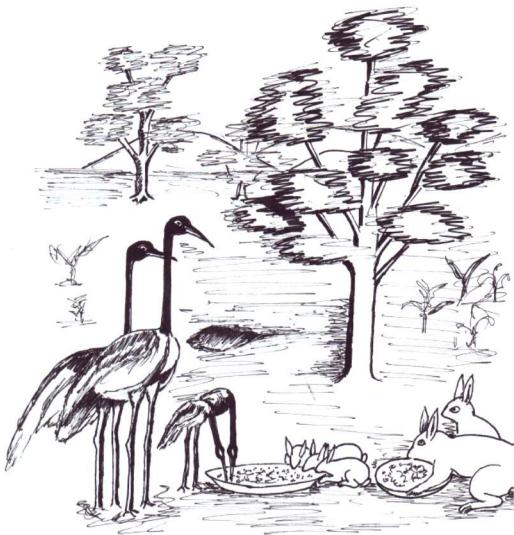
8. UVUMANYAANI WA KISUDE NI LISINGONTALE

Avanyakatale vaatupangye vakata, ndewu mulumanyile iKisude kikanu, iLisingontale lidege. Isipeliwa isi syu sivili syataamaga mu vutsenge vapamato. Pavutengulilo iKisude kyale nu vamanyaani siitso ni Lisingontale. Mu vamanyaani wa syene, amatsuva mongosu, silikugendelanila nu kulya panifie! Nu jyunge alikubihha ku nnine kwikina nu kwivuutsa itsinogelanie ukuvomba mu wuumi na mu mitaamile gya mwene. Itsi, tsikavaviika vamanyane siitso mu vutsenge valya. Avamanyaani ava, nu jyunge aale nu n'dala va mwene na vaana va mwene.

Avadala va veene naveene vakamanyaana siitso, valikugendelanila nu kupanga itsinogelanie.

Ikigono kipamato iKisude, nu n'dala va kyene sikitsosa sikata, "Luhonu tuhe nu luhekelo na vamanyaani viitu." Wu syiding'iine, sikanotsa isyakulya isinonu siitso, isiinu sya kulya pa luhekelo na vamanyaani va syene. Wu siweene simalile ukunotsa isyakulya, sikahilika inyilango ku manyaani va syene iLisingontale ukuta, iitse ku nyumba nu n'dala va mwene panifie na vaana va mwene. Inyilango wu jitsisiike, iLisingontale likakeela siitso. Pwu iLisingontale na va mu nyumba jya mwene,

vakisaavula ʉkʉbiha kʉ lʉhekelo. Wʉ vamalile ʉkwisaavula, vakatengüla ʉkʉbiha kʉ manyaani va veene, kukwidika inyilango ijyʉ vilangilwe. Vakatsisika kʉ manyaani va veene. ʉmanyaaani va veene akavʉhpilila vʉnonu siitso. Akaviingitsa mu nyumba, akavapa ʉvʉgimbi ni siinu isya kwiseesa wʉ siphlikila ʉkʉsika ʉnsiki gwa kutengüla ʉlʉhekelo.

Avaana vaavye vanywe vakahʉma kʉnzi kwikina. Wʉ vikina kʉnzi valikʉtsova ikulongwi nyongosu nʉ kʉheka siitso.

Kʉmbele gʉkasika ʉnsiki gwa kwingila mu nyumba jya lʉhekelo, ʉmwʉ vanotsitse vʉnonu siitso. Pwʉ avahotsi vakiingila vakataama mu sitaamilo. Kʉmbele vakaviilanga avaana va veene, vakavatandikila amateesu, vakavataamya pa mateesu. Avanya kʉnotsa ʉlʉhekelo vakaviipulila ʉmpʉnga ni mboga mu libeeseni.

Umpanga ni mboga syale sidebe, ikange imilomo gya masingontale gyale midyige. Pwu jikava mbombo mbaha ku Lisingontale, ku n'dala va mwene na ku vaana va mwene! Wu viilya imilomo gilikwibumitsa mu libeeseni. Amasingontale gakaviipa, ulwakuva nagaalye giigute.

Pwu gakalamula ukuvuja ku nyumba ni nzala jilikuvava ulwakuva nagaalye giigute. iKisude nu n'dala va kyene, sikalya sikiiguta vunonu ulwakuva imilomo gyale misupi. Amasingontale gaavye gihega ukuvuja ku nyumba, gakakivula iKisude gakata, "Twivuja, najuhve kilaava kigono."

9. AVADALA VAVILÌ AVAASYOVIINE

Ujyava aamangye katale akata, paale nà n'goosi mpamato, ʉvi aale na vadala vavili, ʉLwidiko nà Kavini. ʉLwidiko kwà kuta, ‘Idika’. ʉKavini kwà kuta, ‘Nangania’. Un’goosi ʉjwa na vadala va mwene vaataamaga Kwidete, kù vʉhagalilo wa nyagala. Avadala ava vakahola avaana, nà jyunge ʉva mwene. ʉKavini anogwagwa ave in’gane mwene kù n’goosi va veene. Napeene ʉmwana va Lwidiko alikʉvoneka inonu ʉkulutilila kù mwana va Kavini. Itsi tsilikumbiïka ʉKavini alemalage siitso mu numbula jya mwene.

Ikigono kipamato, vakatsovana ʉkʉbiha kʉhagala inyagala kù nsitu. Wʉ vali kù vʉhagalilo wa nyagala, ʉKavini akamwilanga ʉLwidiko akata, “In’dalajyango Lwidiko!” Un’dalanine akata, “Wiita ndeeti Kavini.” ʉKavini akata, “Uve jyango, wivona ndeeti imigendele gya n’goosi viitu.” ʉLwidiko akata, “Nandikimanyili kiinu.” ʉKavini akata, “Nawivona ʉkuta ʉlugano lwa mwene lwikile kwawe!” ʉLwidiko akata, “Umwʉvutsovela ipange jiiva lweli.” ʉKavini akitsosa mu numbula akata, “Eheee! Inzila jyango jinyakʉvombeka.” Akata, “Lino ʉne ndivona inzila ijya kʉkilivila ʉlugano lwa mwene kwawe jili mamato, inyage vi jyango ʉjiweene inzila ijyo?” ʉLwidiko akata, “Baako n’dalajyango, ʉne nandijieeni, apange inzila ijyu ʉjiweene ʉve, jiiva nzila nonu kù twi vooni.” ʉKavini akata, “Une ndivona avaana ʉwu tuli navo ava, tʉtaage mu lugasi, tʉve vavila vaana.” Vakidin’ana lweli ʉkʉtaaga avaana.

Vakavopa inyagala valikuvuja. Wə vasiike pa lugasi, uKavini akata, “Une nditsilovokela pakinena palya, ungvonage ulugasi lukwika luli na nkisa, ulumanyage ukuta, nditikile umwana vango, na jyave wə uweene ewo, pwə utagage umwana mu lugasi.”

Akabiha pakinena, akatong’ola uvuntoong’u, akakamila mu lugasi. Akamwisa umwana va mwene, akavopola inyagala, akaviika umwana pagati pa nyagala, akavopa ikange inyagala, akitwika, akatengula ukuvuja kə nyumba. ULwidiko akavona amagasi gikwika ganya nkisa, akatwangitsa umwana mu liganga akataaga mu lugasi, na mwene alikuvuja kə nyumba.

Wə vasiike kə nyumba, ULwidiko akabiha kwilola un’dalanine uKavini ndasiike vənonu kə nyumba jya mwene. Lola, wə ikwingila, akavona un’dalanine ikwosa umwana va mwene, akakuuta akata, “Uuuuuwi! Ndiswe, ndigaha ndeeti une. Gwe Kavini, kiki umbiniike ndi nnino?” UKavini akamwanda akata, “Uve veeve lweli! Natsishngu vukwidikila! Siita.”

Akahega alikuvuja kunu ilila. Aavye isika kə nyumba jya mwene akavona un’goosi va mwene ali mu nyumba. Un’goosi va mwene aapulike gooni, ugwa vaavombile. Pwə ULwidiko aavye ikwingila, untwave akata, nandinogwa ukukuvona kitsila mwana pa nyumba apa.

ULwidiko, wə ipulika ago kə ntwave, iligoga likatoga siitso, alikulonda ukutsilika. Akatengula ukugenda mwoni mwoni, mukulonda umwana. Wə igenda akaaganila na kagogolo kapamato kitwikile inyagala, kilemwa nakə kugenda. ULwidiko

akata, “Paapa, ndidoova ndikwəpile unteego gwa nyagala ugwa uggeile.” Akagogolo kalya kakaanda kakata, “Mwalimi, unganganyepila mwitsukulu.” Wu valongotsiinie, akagogolo kalya kakata, “Kiki ndivona ungata ulimbula luhelko, kuli kiki?” ULwidiko akata, “Ndilemye siitso mu numbula upwu ndilipwo apa.” Kunu ilila akata, “Ujyango akansongile akatye nditaage umwana vango mu lugasi. Wu ndikavombile ewo. Ukuukongana niilyo, un’goosi vango atye ndileke ukuvoneka ku mwene ndigave nditsila mwana. Ul u lino ndigenda mwoni, ndilonda umwana vango.” Vakasika pa nyumba pa kagogolo kalya, ULwidiko akatuhula inyagala, vakiingila mu nyumba, vakataama. Kasiki na kasiki, akagogolo kalya kakamwipulila ikyakulya, kakaviika palisiga ilyu lyalamile siitso. ULwidiko akutupila ikyakulya, akalya akamala. Akagogolo kalya kakata, “Mwitsukulu, ndidoova ummyange amiiho, nagilola vunonu. ULwidiko akakamyanga amiiho.” Wu gusiike unsiki gwa kubihha pa kugona, akagogolo kalya kakambuhula kakata, “Uve ugone paasi, une ndigona pa kitanda,” ULwidiko akiidika, akagona paasi.

Panavusiku wu kuyye, kakambuhula kakata, “Ubihage inzila iji. Wu utsisiike pa kisitu kilya, vutsikusivona isivya sivili, sigubikiilwe ni sisaaje. Wu usiweene, uehegelele upwu silipwo na kukong’oona ikivya kipamato. Ungavone kitye, vusuvusu ukilekage ukugubukula. Ukong’oone ikinge, ikyo kingate, Nziiiii, ugubukule. Umwa vukumbona umwana vaako, untoolage, uvujage nave ku ng’oosi vaako. ULwidiko akatengula ukulata ndumwu avuhilwe na kagogolo kalya.”

Akasika palya pasivya. Akakong'oona ikivya kipamato. Kukata, "Vusuvusu." Akakileka, akahegelela pa kivya ikinge. Nakyene akakong'oona. Akapulika kiita, "Nziiiiii!" Ng'aning'aani, akagubukula, akambona umwana va mwene. Akata, "Hiiiyaa, umwana vango!" Uvunonu wa mwana ulya, um pangilwa niikya. Akantoola, alikuvuja ku nyumba. Wu asiike nu wu un'goosi va mwene ikumbona ali nu mwana, akamwupilila vunonu siitso.

UKavini wu ipulika ukuta unnine ali nu mwana inonu siitso, na mwene akabiha kutaaga umwana mu lugasi. Akatengula ukulonda! Wu ilonda, mu nzila akaaganila na kagogolo kitwikile inyagala, kigenda kinyaduka. Umwene akalutanitsa kitsila kensaamusa. Wu agendile siitso, akakivona ikijumba akata, "Ndigatye ndigataluke umu." Akataama pa kijumba kilya. Flitsuva wu liduliilye, ikigogolo kikasika kikambona umuunu ataamile pa nyumba jya kyene. Kikatula inyagala kikata, "Natwimanya vaanu!" UKavini akaanda akata, "Neene Kavini! Ndigenda ndilonda umwana, uvaane aswe." Kikata, "Oooo, siita mwitsukulu." Ikigogolo kikata, "Ingila mu nyumba." Akiingila, kikamwipulila ikyakulya, kikaviika pa lisiga, kikata alitsage. Umwene akabeela. Wu gusiike unsiki gwa kubiha pa kwigona, ikigogolo kikata, "Ugone paasi apo." Ikyene ikigogolo kikabihha kwigona pa kitanda. Pakilo UKavini akavona inzuusi tsiluma siitso akata, "Paapa, ndidoova ndiitse ndigone paave, inzuusi tsiluma eeno." Ikigogolo kikata, "Siita mwitsukulu, tsuvula tugone paninie." Akaluta kwigona ni kyene. Pavasiku wu kukye, kikata, "Lino, mwitsukulu, ulutage inzila ijji, kuvulongolo uk

vutsikukivona ikisitu. Wu vukwingila vukusivona isivy a sivil sigubikiilwe. Ukon'one ikivya kipamato, ungavone kiita nziiiiii ukilekage. Uvuje ukong'one ikinge, ungavone kiita vusuvusu, uteetsage, hiiiiyaa, umwana vango! Baaho ugubukule na khtoola umwana vaako."

Alikubihha ndhuwu avuulilwe, akatsisika pa kisitu, akasivona isivy a sivil, akakong'ona ikitatsi, kikata, "Nziiiiii," akakileka. Akakong'ona ikya viili kikata, "Vusuvusu," akata, "Hiiiiiyaa, umwana vango!" Akagubukula, akambona umwana, ivoneka ungata ligebeda. Akakilivuka ku kigogolo kilya. Akasika akavona inyumba najivoneka, na kyene ikigogolo nakivoneka. Akatengula ukuveeta kuu na kuu, kitsila kükava kiinu.

Akavuja ku nyumba jya mwene! Akasika akavona untwave ali mu nyumba, akambuutsa akata, "Umwana vango ali ndaku?" UKavini akaanda akata, "Baako, in'goosi vango, nivoneka." Un'goosi va mwene akata, "Baali ukujivona imeeng'o jyako apa, lino." UKavini akatsiga ipisembelyuka bahalya, akata ipange untwave juulikwika iligoga, ikumbonela ikisa. Un'goosi aavye ivona wu jiliwo, akatoola umwoto, akanyianya inyumba jyoni. Alikubihha ku n'dala va mwene uLwidiko. Ulugano lwa n'goosi na n'dala va mwene uLwidiko lukanoga um pangilwa niikya.

Ikitsaago iki kikutumanyisa ukuta, uwe twi vaanu tulekage ukuvasaagilila avajiit ukuuta tsivavone imbiivi.

Kama una maswali yoyote, au unataka kununua vitabu,
au kuhudhuria darasa la kusoma, wasiliana na:

Namba za simu 0767 933 805 au 0752 621 818